

POWIAT
STALOWOWOLSKI

Umieszczenie w Domu Pomocy Społecznej - procedura i skutki

Poradnik opracowany przez Fundację „Masz prawo” z siedzibą w Tarnobrzegu jako zadanie publiczne zlecone i sfinansowane ze środków otrzymanych od Powiatu Stalowowolskiego w ramach edukacji prawnej, o której mowa w ustawie z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (Dz. U. 2015 poz. 1255 z późniejszymi zmianami), w związku z realizacją zadania prowadzenia punktu nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w Powiecie Stalowowolskim w 2024 roku.

TARNOBRZEG 2024

Wstęp

Procedura umieszczania osób chorych i niesamodzielnych w Domach Pomocy Społecznej jest jednym z częściej występujących tematów w ramach udzielanych porad obywatelskich. Jak pokazują statystyki, jesteśmy jako społeczeństwo coraz starsi, schorowani, dlatego też coraz częściej stajemy przed dylematem skorzystania z opieki oferowanej w DPS czy to wobec siebie ,czy osób najbliższych. Najczęściej do punktów nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego zgłasza się najbliższa rodzina osoby, co do której istnieją przesłanki do umieszczenia w DPS.

Dla dużej liczby beneficjentów punktów poradnictwa obywatelskiego okoliczność, że najbliższa nam osoba będzie wymagać całodobowej profesjonalnej opieki, pojawia się zwykle w trudnych okolicznościach. Niejednokrotnie jest tak, że z różnych przyczyn nie jesteśmy sami w stanie zapewnić takiej pomocy w warunkach domowych, pojawia się wówczas myśl skorzystania z opieki instytucjonalnej. Najczęściej nie mamy pojęcia, od czego zacząć, do kogo się zwrócić o pomoc. Beneficjenci najczęściej potrzebują wyjaśnienia zagadnień dotyczących warunków, jakie musi spełniać osoba mająca być umieszczona w DPS, procedury umieszczania oraz zasad odpłatności.

Niniejszy poradnik ma na celu przybliżenie przepisów prawnych, przesłanek które warunkują umieszczenie w DPS za zgodą jak i bez zgody osoby chorej, a także jego skutków.

Kierowanie osób chorych i niesamodzielnych do Domów Pomocy Społecznej następuje w dwóch trybach:

-dobrowolnym - na wniosek osoby zainteresowanej, za zgodą tej osoby lub przedstawiciela ustawowego- zasady tego trybu uregulowane zostały w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej Dz. U. 2004 Nr 64 poz. 593 z późn. zm. oraz rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie domów pomocy społecznej z 23 sierpnia 2012 (Dz.U. z 2012 r. poz. 964). W zakresie dotyczącym osób z zaburzeniami psychicznymi lub upośledzeniem umysłowym dobrowolne skierowanie reguluje art. 38 ust.1 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego.

-przymusowym- umieszczenie następuje bez zgody osoby chorej na podstawie orzeczenia sądu opiekuńczego - podstawą tego trybu są przepisy ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j.: Dz. U. z 2018 r., poz. 1878 z późn. zm.) m.in. art. 39 ustawy, oraz w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej Dz. U. 2004 Nr 64 poz. 593 z późn. zm. (art. 54 ust.4)

Jeżeli osoba mająca być umieszczona w Domu Pomocy Społecznej jest ubezwłasnowolniona całkowicie, wówczas opiekun prawny winien wystąpić do Sądu o zgodę na złożenie wniosku o umieszczenie w DPS.

Warunki umieszczenia w Domu Pomocy Społecznej

Prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej zgodnie z art. 54 ust. 1 ww. ustawy przysługuje osobie:

- wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności,
- niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych.

I. Tryb dobrowolny

Kto i gdzie może złożyć wniosek?

Osoby ubiegające się o umieszczenie w domu pomocy społecznej lub ich przedstawiciele ustawowi w pierwszej kolejności powinni skierować się do właściwego ze względu na miejsce zamieszkania, lub pobytu w dniu jej kierowania-

ośrodka pomocy społecznej ze stosownym wnioskiem zawierającym prośbę o skierowanie do domu pomocy społecznej. Wniosek taki zgłosić może również inna osoba fizyczna lub prawna, a także Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie lub Ośrodek Pomocy Społecznej (oczywiście za zgodą osoby wnioskującej o umieszczenie)

Jakie dokumenty są niezbędne?

Do pisemnego wniosku osoby ubiegającej się o skierowanie do domu zgodnie z §8 ust 2 rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie domów pomocy społecznej dołącza się:

- zaświadczenie lekarza rodzinnego o stanie zdrowia osoby zainteresowanej i potrzebie sprawowania całodobowej opieki;
- zaświadczenie od lekarza psychiatry-w przypadku chorych psychicznie;
- zaświadczenie od psychologa-w przypadku upośledzonych umysłowo;
- decyzję o przyznaniu osobie ubiegającej się zasiłku stałego oraz pisemną zgodę osoby ubiegającej się lub jej przedstawiciela ustawowego na ponoszenie opłaty za pobyt w domu;
- decyzję organu emerytalno-rentowego ustalającego wysokość emerytury lub renty oraz pisemną zgodę na ponoszenie opłaty i na jej potrącanie przez właściwy organ emerytalno-rentowy ze świadczenia emerytalnego lub rentowego, zgodnie z odrębnymi przepisami;
- oświadczenia o wysokości dochodu osoby ubiegającej się, małżonka, zstępnych przed wstępnymi zobowiązanych do ponoszenia opłaty, oświadczenie o wysokości dochodu osoby małoletniej, w przypadku gdy opłatę będzie ponosić przedstawiciel ustawowy;
- zaświadczenie, o którym mowa w art. 22 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatanach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. z 2018 r. poz. 276);
- pisemną zgodę osoby ubiegającej się lub przedstawiciela ustawowego na potrącanie z zasiłku stałego opłaty za pobyt w domu – w przypadku wyrażenia takiej zgody;

-postanowienie sądu opiekuńczego w przedmiocie udzielenia zezwolenia na skierowanie do domu pomocy społecznej – w przypadku osób ubezwłasnowolnionych całkowicie oraz małoletnich.

Kompletowaniem dokumentów zajmuje się Ośrodek Pomocy Społecznej.

Z uwagi na fakt, że aby skierować daną osobę do DPS, niezbędna jest ocena stanu jej zdrowia oraz możliwości korzystania przez nią z pomocy środowiskowej. W trakcie podstępowania organ ma obowiązek ustalić, czy dana osoba może otrzymać konieczną pomoc w miejscu zamieszkania. Pracownik socjalny ośrodka pomocy społecznej jest zobowiązany przeprowadzić z wnioskodawcą lub opiekunem prawnym wywiad środowiskowy w celu ustalenia sytuacji osobistej, dochodowej i rodzinnej. Wywiad przeprowadza się w miejscu zamieszkania osoby zainteresowanej lub rodziny albo w miejscu jej pobytu zawierającego w szczególności pisemne stwierdzenie braku możliwości zapewnienia usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania przez rodzinę i gminę. Zostaną także przeprowadzone wywiady środowiskowe z krewnymi (współmałżonkiem, dziećmi, wnukami i prawnukami, rodzicami i dziadkami) w celu ustalenia wysokości ich opłaty za pobyt członka rodziny w DPS. Powyższy wywiad powinien być wykonany w terminie do 14 dni roboczych (a w sprawach niecierpiących zwłoki do 2 dni roboczych) od chwili otrzymania wniosku.

Po skompletowaniu niezbędnej dokumentacji, wykonaniu wywiadu środowiskowego, organ gminy właściwej dla osoby w dniu jej kierowania do domu pomocy społecznej wydaje decyzję o skierowaniu do domu pomocy społecznej i decyzję ustalającą opłatę mieszkańca domu za jego pobyt w domu pomocy społecznej. Z kolei decyzję o umieszczeniu w domu pomocy społecznej wydaje organ gminy prowadzącej dom pomocy społecznej lub starosta powiatu prowadzącego dom pomocy społecznej.(art. 59 ust. 1 i 2 ustawy o pomocy społecznej). Co ważne osoba taka jest kierowana do DPS na czas nieokreślony, chyba że wystąpi ona lub jej przedstawiciel ustawowy z wnioskiem o skierowanie do domu na czas określony.

Zasadą jest kierowanie do domu pomocy społecznej odpowiedniego typu, zlokalizowanego jak najbliżej miejsca zamieszkania osoby kierowanej,

W przypadku, gdy przewidywany termin oczekiwania na umieszczenie w domu pomocy społecznej danego typu, zlokalizowanym najbliżej miejsca zamieszkania osoby

kierowanej wynosi ponad 3 miesiące, osobę, o której mowa w ust. 1, kieruje się na jej wniosek do domu pomocy społecznej tego samego typu zlokalizowanego jak najbliżej miejsca zamieszkania osoby kierowanej, w którym przewidywany termin oczekiwania na umieszczenie jest krótszy niż 3 miesiące.

Jakie są typy domów pomocy społecznej

Domy pomocy społecznej, w zależności od tego, dla kogo są przeznaczone, dzielą się na następujące typy domów, dla:

- osób w podeszłym wieku;
- osób przewlekle somatycznie chorych;
- osób przewlekle psychicznie chorych;
- dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie;
- dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie;
- osób niepełnosprawnych fizycznie;
- osób uzależnionych od alkoholu.

Tryb odwoławczy

Od decyzji odmawiającej skierowania do DPS przysługuje prawo wniesienia odwołania do właściwego Samorządowego Kolegium Odwoławczego za pośrednictwem organu, który ją wydał, w terminie 14 dni od dnia doręczenia decyzji stronie. Co ważne odwołanie nie podlega opłatom.

II. Tryb przymusowy

Jak już wcześniej wskazano w sytuacji gdy osoba, wobec której istnieją przesłanki do umieszczenia w DPS, lub jej przedstawiciel ustawowy, nie wyraża zgody na przyjęcie do domu pomocy społecznej a brak opieki, zagraża życiu tej osoby, organ do spraw pomocy społecznej może wystąpić do sądu opiekuńczego miejsca zamieszkania tej osoby z wnioskiem o przyjęcie do domu pomocy społecznej bez jej zgody. Z takim wnioskiem, może wystąpić również kierownik szpitala psychiatrycznego, jeżeli przebywająca w nim osoba jest niezdolna do samodzielnego zaspokajania podstawowych

potrzeb życiowych, a potrzebuje stałej opieki i pielęgnacji, natomiast nie wymaga dalszego leczenia w tym szpitalu. Co ważne jeżeli osoba wymagająca skierowania do domu pomocy społecznej ze względu na swój stan psychiczny nie jest zdolna do wyrażenia na to zgody, o jej skierowaniu do domu pomocy społecznej również orzeka sąd opiekuńczy. (art. 39 ust.1 - 3 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego).

W sytuacji gdy skierowanie do Domu Pomocy Społecznej następuje na podstawie orzeczenia sądu opiekuńczego, wydanie decyzji o skierowaniu do domu nie wymaga przedłożenia dokumentów, wskazanych §8 ust 2 rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie domów pomocy społecznej. Dokumenty te powinny zostać skompletowane przez ośrodek pomocy społecznej w terminie nieprzekraczającym trzech miesięcy od dnia wydania decyzji o skierowaniu do domu pomocy społecznej.

O umieszczeniu w DPS może orzec jedynie sąd opiekuńczy, którym jest wydział rodzinny i nieletnich sądu rejonowego właściwy ze względu na miejsce zamieszkania tej osoby tej osoby.

Procedura sądowa

Po wpłynięciu do Sądu wniosku o umieszczenie w Domu Pomocy Społecznej Sąd zapoznaje się z wnioskiem i załączonymi do niego dokumentami. Z uzasadnienia wniosku oraz dołączonych dokumentów winno wynikać, że spełnione są przesłanki umieszczenie w domu pomocy społecznej (konieczność całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemożność samodzielnego funkcjonowania w codziennym życiu, brak osób mogących zapewnić takiej osobie pomoc w miejscu zamieszkania). Najczęściej do wniosku załączane są wywiady środowiskowe pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej, dokumentacja medyczna, oświadczenia osób najbliższych o niemożności podjęcia opieki. W dalszej kolejności Sąd z urzędu powołuje biegłego, który na podstawie dostępnej dokumentacji oraz badania osoby zainteresowanej ma za zasadnie wydać opinię o stanie zdrowia i możliwościach samodzielnego egzystencji przez zainteresowaną osobę.

Osobie chorej przyznaje się status uczestnika postępowania, co oznacza, że będzie miała ona możliwość wypowiedzenia się przed sądem, o ile oczywiście stan

zdrowia na to pozwala. Dodatkowo status uczestnika, a więc osoby, która będzie miała szansę wypowiedzenia się przed sądem, będą miały wnioskodawca, przedstawiciel ustawowy osoby, której wniosek dotyczy, czyli np. rodzic. Dodatkowo sąd poinformuje o toczącym się postępowaniu także małżonka chorego.

W wyniku nowelizacji ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, która weszła w życie 1 stycznia 2018 r., pojawił się obowiązek ustanowienia w postępowaniach o przymusowe skierowanie do domu pomocy społecznej, dla osoby mającej być umieszczoną w DPS, adwokata lub radcy prawnego z urzędu.

III. Ponoszenie kosztów za pobyt w DPS

Wysokość opłaty

Zgodnie z art. 60 ust 1 i 2 ustawy o pomocy społecznej, pobyt w domu pomocy społecznej jest odpłatny do wysokości średniego miesięcznego kosztu utrzymania mieszkańca. Średni miesięczny koszt utrzymania mieszkańca ustala:

- w domu pomocy społecznej o zasięgu gminnym-wójt (burmistrz, prezydent miasta) i ogłasza w wojewódzkim dzienniku urzędowym, nie później niż do dnia 31 marca każdego roku;
- w domu pomocy społecznej o zasięgu powiatowym-starosta i ogłasza w wojewódzkim dzienniku urzędowym, nie później niż do dnia 31 marca każdego roku;
- w regionalnym domu pomocy społecznej-marszałek województwa i ogłasza w wojewódzkim dzienniku urzędowym, nie później niż do dnia 31 marca każdego roku.

Kto jest obowiązany do ponoszenia opłat za pobyt w DPS

Obowiązani do wnoszenia opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej są w kolejności:

1. mieszkaniec domu, nie więcej niż 70% swojego dochodu a w przypadku małoletnich przedstawiciel ustawowy z dochodów dziecka, nie więcej niż 70% tego dochodu;
2. małżonek, zstępni przed wstępnymi – zgodnie z umową zawartą w trybie art. 103 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej, tj.:

a) w przypadku osoby samotnie gospodarującej, jeżeli dochód jest wyższy niż 300 % kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej, jednak kwota dochodu pozostająca po wniesieniu opłaty nie może być niższa niż 300 % tego kryterium,

b) w przypadku osoby w rodzinie, jeżeli posiadany dochód na osobę jest wyższy niż 300 % kryterium dochodowego na osobę w rodzinie, z tym że kwota dochodu pozostająca po wniesieniu opłaty nie może być niższa niż 300 % kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.

W przypadku odmowy zawarcia umowy przez osoby wymienione w pkt 2, a także niewyrażenia przez te osoby zgody na przeprowadzenie rodzinnego wywiadu środowiskowego w celu ustalenia ich sytuacji, wysokość ich opłaty za pobyt mieszkańca w domu pomocy społecznej ustala się w drodze decyzji administracyjnej w wysokości różnicy między średnim kosztem utrzymania w domu pomocy społecznej a opłatą wnoszoną przez mieszkańca domu i opłatami wnoszonymi przez inne osoby zobowiązane wymienione w pkt 2.

3. gmina, z której osoba została skierowana do domu pomocy społecznej **w wysokości różnicy między średnim kosztem utrzymania w domu pomocy społecznej a opłatami wnoszonymi przez osoby, o których mowa w pkt 1 i 2.** przy czym osoby określone w pkt 2 i gmina nie mają obowiązku wnoszenia opłat, jeżeli mieszkaniec domu ponosi pełną odpłatność.

Wskazania wymaga, że w przypadku niewywiązywania się osób, zobowiązanych, z obowiązku opłaty za pobyt mieszkańca domu w domu pomocy społecznej, ustalonego w decyzji lub umowie, opłaty te zastępczo wnosi gmina, z której osoba została skierowana do domu pomocy społecznej. Wydatki gminy podlegają ściągnięciu w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Podsumowując, wobec każdego mieszkańca domu pomocy społecznej ustala się opłatę odpowiadającą średniemu kosztowi utrzymania, w następnej kolejności organ określa kwotę, którą mieszkaniec jest w stanie ponieść, lecz nie może ona przekraczać 70% jego dochodu. Jeżeli dochód mieszkańca nie wystarcza na pokrycie całej kwoty, cały lub częściowy koszt pobytu w domu pokrywają: małżonek, zstępni i w ostatniej kolejności wstępni (warunek to spełnienie kryteriów dochodowych). Jeżeli opłata nie zostanie wniesiona przez wyżej wymienione osoby, uiszcza ją właściwa gmina.

Obciążenia gminy stanowią różnicę pomiędzy średnim kosztem utrzymania mieszkańca a opłatą przez niego wniesioną oraz opłatą uiszczoną przez osoby bliskie.

W jaki sposób wnoszone są opłaty

Mieszkaniec domu wnosi opłatę do kasy domu lub na jego rachunek bankowy. Za jego zgodą opłata może być potrącana:

- z emerytury lub renty mieszkańca domu – przez właściwy organ emerytalno-rentowy, zgodnie z odrębnymi przepisami;
- z zasiłku stałego mieszkańca domu – przez ośrodek pomocy społecznej, który przekazuje środki na rachunek bankowy domu pomocy społecznej.

Pozostałe osoby, wnoszą ustaloną opłatę do kasy lub na rachunek bankowy gminy, z której mieszkaniec domu został skierowany; opłatę tę gmina przekazuje na rachunek bankowy właściwego domu pomocy społecznej.

Przesłanki zwolnienia z członków rodziny z odpłatności za DPS

Ze względu na niskie dochody w rodzinie można po przeprowadzeniu rodzinnego wywiadu środowiskowego, zwolnić z opłat za pobyt w DPS częściowo lub całkowicie jeśli:

- wnoszą opłaty za pobyt innych członków rodziny w DPS, ośrodka wsparcia lub innej placówce,
- występują uzasadnione okoliczności, zwłaszcza długotrwała choroba, bezrobocie, niepełnosprawność, śmierć członka rodziny, straty materialne powstałe w wyniku klęski żywiołowej lub innych zdarzeń losowych,
- małżonkowie, zstępni, wstępni, utrzymujący się z jednego świadczenia lub wynagrodzenia,
- osoba obowiązana do wnoszenia opłaty jest w ciąży lub samotnie wychowuje dziecko.
- osoba obowiązana do wnoszenia opłaty lub jej rodzic przebywała w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka lub placówce opiekuńczo-wychowawczej, na podstawie orzeczenia sądu o ograniczeniu władzy rodzicielskiej osobie kierowanej do domu pomocy społecznej lub mieszkańcowi domu;

-osoba obowiązana do wnoszenia opłaty przedstawi wyrok sądu oddalający powództwo o alimenty na rzecz osoby kierowanej do domu pomocy społecznej lub mieszkańca domu.

- osoba obowiązana do wnoszenia opłaty wykaże, w szczególności na podstawie dokumentów dołączonych do wniosku, rażące naruszenie przez osobę kierowaną do domu pomocy społecznej lub mieszkańca domu obowiązku alimentacyjnego, lub innych obowiązków rodzinnych względem osoby obowiązanej do wnoszenia opłaty.

Osobę obowiązaną do wnoszenia opłaty za pobyt mieszkańca domu w domu pomocy społecznej zwalnia się całkowicie z tej opłaty, na jej wniosek, pod warunkiem że przedstawi prawomocne orzeczenie sądu o pozbawieniu tego mieszkańca władzy rodzicielskiej nad tą osobą i oświadczy, że władza rodzicielska nie została przywrócona lub prawomocne orzeczenie sądu o skazaniu tego mieszkańca za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego popełnione na szkodę osoby obowiązanej do wnoszenia opłaty, jej zstępnego, małoletniego lub pełnoletniego nieporadnego ze względu na wiek, stan psychiczny lub fizyczny rodzeństwa, lub jej rodzica, chyba że skazanie uległo zatarciu. Zwolnienia te obejmują zstępnych osoby zwolnionej z opłaty za pobyt mieszkańca domu w domu pomocy społecznej.

PODSUMOWANIE

Podjęcie decyzji o złożeniu wniosku o umieszczeniu w DPS we własnej sprawie czy stosunku do osoby najbliższej jest decyzją trudną nie tylko emocjonalnie, ale i z powodu skutków, jakie za sobą niesie, dlatego z należytą starannością należy przeanalizować podstawy do złożenia takiego wniosku. Jednakże w przypadku wystąpienia istotnych chorób, niepełnosprawności uniemożliwiających samodzielne zaspakajanie swoich potrzeb, wobec niemożności pomocy ze strony najbliższych, wniosek o umieszczenie w DPS jest racjonalnym wyjściem celem ochrony interesów osobistych oraz zdrowia danej osoby. Poradnik miał na celu przybliżenie najważniejszym aspektów procedury umieszczenia w DPS zarówno od strony osoby, która ma być skierowana do takiego domu jak i osób myślących o umieszczeniu nim członka rodziny. W celu odpowiedzi na dodatkowe pytania związane z tą instytucją zasadnym będzie skorzystanie z nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego funkcjonującego na terenie powiatu stalowowolskiego.